

AKTUELLE SØVÆRNSPROBLEMER.

Foredrag holdt i Søe-Lieutenant-Selskabet
den 17 februar 1959 af Viceadmiral H. Nyholm.

Indledning.

Jeg har kaldt foredraget "Aktuelle Søværnsproblemer", og jeg skal nu forsøge at give Dem en orientering om visse af disse problemer, som naturligt rejser sig i en tid, hvor verdenssituationen jo ingenlunde kan siges at være stabil, og hvor interne drøftelser om en ny forsvarslov stadig finder sted.

Selv om mit foredrag er blevet karakteriseret som "Fortroligt", vil der selvsagt være emner, som jeg på grund af deres klassifikation ikke kan komme nærmere ind på.

Søværnets fremtidige rolle.

I en tid, hvor den tekniske udvikling blot siden afslutningen af den 2' verdenskrig foregår med så rivende hast, at forestillinger, som i går ansås for grundfæstede, i dag bliver kuldcastede - hvor erobringen af himmelrummet er begyndt, og hvor end ikke havet under Nordpolens ismasser er ufremkommeligt, er det måske på sin plads at spørge sig selv om vor traditionelle opfattelse af en dansk flådes betydning nu også holder stik i dag.

Til besvarelse af dette spørgsmål må man søge frem til de faktorer og forhold, som i særlig grad skulle kunne influere på en dansk flådes rolle nu og i den nærmeste fremtid.

Ja, der er mange - men jeg skal nøjes med kort at omtale tre, som jeg mener kan stå som fællesnævner for dem alle:

- våbenudviklingen,
- vort medlemskab af NATO,
- Vesttysklands genoprustning.

Om våbenudviklingen kun dette:

Det kapløb om kernevåben, som de mindre lande kun har kunnet være passive tilskuere til, er nu så nær ved opnåelse af paritet mellem Øst og Vest, at de konventionelle våbens relative betydning - paradoksalt nok - er stigende.

Disse våben, som i det strategiske billede supplerer stormagternes skræmmemiddel (kerne-våbnene) - skal - ført af såvel store som små lande - udgøre det skjold, som skal forhindre, at Vesten, som i Hitlers tid, stilles overfor en fuldbyrdet kendsgerning i form af et kup, hvorved muligheden for

en gengældelse med kernevåben efter nogles opfattelse ville kunne forpasses.

Til denne rolle er der overalt langs jerntæppet et stærkt behov for konventionelle styrker - til lands, til søs og i luften.

Lad mig lige indskyde her, at "konventionelle våben" ikke betyder "gammeldags" våben - og at raketter og taktiske atomvåben også er på vej til at blive "konventionelle" og indtage deres plads i de små landes forsvar, herunder også i fremtidens orlogsskibe af forskellig art.

En anden side af våbenudviklingens indflydelse er det stigende krav om spredning og mobilitet - ikke ukendte faktorer på søen, men dog forhold, som i nogen grad vil påvirke taktiske formationer o.lign.. Skibsbygningsmæssigt vil det stille krav bl.a. om en højt udviklet havaritjeneste.

Også på land må spredning finde sted. Ved oprettelsen af de nye flådestationer har vi taget et første skridt - det næste skridt i denne henseende må være en udbygning af vore muligheder for at modtage forsyninger fra mindre, mobile enheder.

Endelig må i denne forbindelse nævnes den af våbenudviklingen følgende mulighed for med ringe varsel at sætte et angreb ind mod den anden part - og det heraf flydende krav om højt beredskab i form af "stående" styrker, krav om effektiv efterretningstjeneste af forskellig art og især krav om effektiv overvågning af det tilstødende farvandsområde og luftrum.

Om betydningen af den anden faktor, jeg nævnte, vort medlemskab af NATO, behøver jeg næppe at sige meget.

Dertil er fordelene ved de i pagten indeholdte garantier om direkte våbenstøtte i tilfælde af angreb alt for indlysende. Hertil kommer også fordelene ved fællesskabet ved planlægning og uddannelse, ved våbenhjælpen, ved infrastruktur-udbygningen o.s.v.

Der er rent ud sagt blevet mere mening med et dansk forsvar.

Det er også inspirerende at vide sig i et sådant fællesskab med en, omend vanskelig, så dog skarpt defineret opgave: kontrollen med gennemsejlingsfarvandene.

Denne opgave, som tilmed er i fuld overensstemmelse med vore nationale interesser, kan kun løses under medvirken af en dansk flåde.

Med sin beherskelse af udfaldsvejene fra Østersøen til det åbne hav, sin beliggenhed på luftvejen mellem Storbritannien og Sovjetunionen med muligheder for placering af varslings- og kontrolapparat for luftstyrker - og endelig sin flankestilling i forhold til landoperationer i Nordtyskland, er Danmark som hidtil af betydelig strategisk interesse for begge parter i en eventuel storkrig.

Endelig er der den vesttyske genoprustning, der som bekendt kan give anledning til meget politisk hovedbrud - og som uundgåeligt

på utallige områder og i stigende grad vil øve indflydelse på søværnets virke.

Hvad betyder nu den vesttyske genoprustning for det danske forsvær? Ja, sagt ganske kort, betyder den store strategiske fordele ved at bidrage til forsvaret af de land- og søværts adgangsveje til den jyske halvø.

Denne relative sikkerhed for vor landegrænse vil tillade os i nogen grad at forlægge vort forsvars tyngde til den sjællandske øgruppe med tilsluttende sø og luftrum.

Det følger heraf, at en angriber på Danmark, der af hensyn til overraskelsesmomentet vil søge at undgå i starten at aktivere NATO-styrkerne i Slesvig-Holsten, må benytte sig af luft- og søvejen.

Alene heri ligger en indikation på søværnets betydning og rolle i det fremtidige forsvar.

Der er måske grund til her at nævne, at uanset de betydelige strategiske fordele ved Vesttysklands militære medvirken, ville det være en fejltagelse at drage den konklusion, som har været fremført fra visse politiske sider, at en vesttysk flåde - når den er udbygget - vil overflødiggøre en kraftig dansk flådeindsats i dette strategisk vigtige område.

Der vil fortsat - både geografisk og funktionsmæssigt - være opgaver, som kun kan løses af et dansk søværn.

Samarbejdet med Vesttyskland vil i den kommende tid stille os over for mange problemer - politiske, operative, logistiske og kommandomæssige.

De sidstnævnte skal jeg kort berøre senere i mit foredrag.

Alle disse problemer skal løses. Og medlemmerne af dette selskab skal bl.a. være med til at løse dem. Dette samarbejde - hvis følelsesmæssige aspekter jeg ingenlunde står uforstående overfor - vil stille krav til os med hensyn til faglig dygtighed, saglighed og korrekt form.

Vi ved med hvilken dygtighed, grundighed - og med hvilke ressourcer - Vesttyskland vil gå ind til opbygningen af sin flåde, og heri ser jeg i virkeligheden et incitement.

Thi vel ved vi, at Vesttyskland i en ikke fjern fremtid styrkemæssigt vil have overfløjet os - men der er ingensomhelst grund til, at vi ikke skulle stræbe henimod en jævnbyrdighed: Skib for skib og mand for mand !

Truslen mod strødeområdet er primært en trussel fra en angrebsstyrke, som må føres frem gennem luften og over havet med en landsætning på dansk område for øje. Det er den trussel, som et dansk forsvar i hvert tilfælde skal være indrettet til at imødegå.

Vi må skønne, at transporten over søen kan foregå

- enten som "assault landing"
- eller ved en "trojansk hest"-metode (infiltration, der benytter mindre fartøjer og civil trafik).

Endelig kan angrebet jo meget vel benytte sig af en kombination af disse to transportformer, og angrebet må herudover antages i høj grad at blive kombineret med forudgående og samtidig luftaktivitet af forskellig art - herunder også nedkastning af luftbårne styrker.

For så vidt angår en egentlig "assault landing" vil det selvsagt være af største betydning at angribe styrken allerede i udskibningshavnene og under passagen.

Til imødegåelse heraf råder SACEUR over visse midler, og søværnet råder over andre såsom farvands- og kystminespærringer og vore operative enheder.

Det ses umiddelbart, hvor afhængig disse vore virkemuligheder vil være af varslet.

Den anden angrebsform, som jeg kaldte den "trojanske", kunne evt. tænkes foretrukket af angriberen ud fra ønsket om at bevare overraskelsesmomentet længst muligt. Denne angrebsform ville i så fald formentlig benytte den daglige østmagttrafik i vore havne og gennemsejlingsfarvande som dække og middel til overførslen.

Det ses derfor umiddelbart, at forudsætningen for vort forsvar er en perfekt og stedsevirkende efterretnings- og overvågningstjeneste. Det er en fredstidsopgave, men de krav til personel og materiel, som stilles til søværnet i denne forbindelse har en hel del tilfælles med egentlige krigsopgaver.

Vor opgave i krig er selvsagt primært en kampopgave, vor strategi er principielt defensiv, baserende sig på et system af minespærringer. Men vi må udnytte alle eksisterende muligheder for offensiv optræden med ubåde og MTB.

Stillet over for de her skitserede opgaver i krig og fred må søværnets valg af skibstyper være forholdsvis fastlagt, og søværnets omfang afhænger da i alt væsentligt kun af de midler, der stilles til rådighed.

Udviklingen i forsvarsforhandlingerne.

Forsvarschefen og værnskommandoerne har de sidste par år arbejdet med hovedtrækkene til en ny forsvarsordning på baggrund af et - eller rettere flere - politiske direktiver udstedt af det nu opløste forsvarsudvalg og har gennem disse direktiver fået tildelt en vis vejledning med hensyn til forswarets formål og prioritering, idet der ved forskellige lejligheder har været afgivet økonomiske rammer, inden for hvilke disse forsvarsopgaver skulle søges løst.

De ved fra dagspressen, at den aktuelle økonomiske ramme ligger i intervallet fra 850 til 940 mill. kr., og at man fra militær side som følge af den trange budgetramme har søgt de foreliggende opgaver løst på militær forsvarlig måde ved ud fra et militærgeografisk princip at indskrænke den del af den foreliggende forsvarsopgave, som skulle løses af danske styrker. Denne udvej, der i realiteten måtte forudsætte en vis form for stationering af allierede styrker, har vist sig politisk uacceptabel og har endda ført til en lidt voldsom presseaktion, som et enkelt sted førte til beskyldning for obstruktion. Om noget sådant har der selvfølgelig ikke fra ansvarlig militær side været tale, og ved nærmere eftertanke skulle det vel heller ikke kunne undre, at færre penge køber ringere forsvar.

Det punkt i det politiske forsvarsdirektiv, som nyder højst prioritet, er overvågnings- og varselingstjenesten. Iøvrigt kan jeg vist kortest og bedst karakterisere det politiske forsvarsdirektiv på den måde, at direktivet oplyser, at først og fremmest må de almindelige fredstidsopgaver løses, herunder overvågnings- og varselingstjenesten.

Ligeledes bør forsvaret indrettes således, at det i hvert fald en kort tid - eventuelt med mobilisering - sætter os i stand til at bide kraftigt fra os.

Herved skulle forsvaret virke krigsforebyggende på den måde, at en angriber må regne med en så væsentlig modstand, at NATO alarmeres og aktiveres.

Denne politiske målsætning forekommer mig for så vidt militært acceptabel under forudsætning af, at der skal skæres - og det skal der jo øjensynligt. Vi må jo stadig arbejde med henblik på den farligste situation - det uvarslede angreb - hvorfor det er af betydning, at direktivet angiver, at vægten skal lægges på D-dags-styrker i modsætning til store mobiliseringsenheder, der måske aldrig når at blive formeret. Ligeledes anser jeg det af største betydning, at man ikke har søgt besparelsen opnået ved helt, eller mere eller mindre, at eliminere et eller to af værnene, idet jeg anser bevarelsen af alle 3 værn for den militært bedste løsning i almindelighed og den løsning, som vil tillade den hurtigste genopbygning af forsvaret, når den politiske situation på den ene eller den anden måde

atter måtte gøre dette muligt.

I forbindelse med forsvarsforhandlingerne har forsvarschefen og værnskommandoerne også fået til opgave at udarbejde en række særredegørelser om emner, som tjenestetid, de overordnede kommandomyndigheders organisation m.v., ligesom søværnskommandoen specielt har fået til opgave at udarbejde en: "Populær redegørelse for flådens sammensætning og de forskellige skibstypers rolle (opgaver)".

Det vil føre for vidt i dette foredrag i detaljer at referere den heri anførte diskussion om de skibstyper som optræder i forsvarsforhandlingernes aktuelle forsvarsskitser, men jeg finder dog anledning til vedrørende skibstyperne i "den øverste ende" af forsvarsskitserne at sige følgende:

Øverst på søværnsskitsernes styrkelister har siden 2' verdenskrig figureret en skibstype med jageregenskaber, som skulle danne det artilleristiske rygstød og den egentlige operative ryggrad for de mindre, mere specielt betonedede enheder, som naturligt må indgå i forsvaret af de læge kyst- og gennemsejlingsfarvande. Udtrykket "en skibstype med jageregenskaber" lyder i sig selv som en modifikation, og det er det også, thi vi må af flere grunde modificere den internationale jagertype af oceantypen: for det første af økonomiske grunde, fordi konstruktions- og driftsomkostningerne af en sådan enhed er så store, at de aktuelle forsvarsbudgetter kun vil tillade eksistensen af en a'to enheder, hvilket er ensbetydende med en fejlagtig anvendelse af pengemidlerne. For det andet er det min opfattelse, at anvendelsen af en international jagertype uden modifikationer næppe udgør det ideelle typevalg i den forsvarsopgave, som her foreligger.

Jeg ser det derfor som søværnets opgave at søge tilvejebragt en skibstype, der såvel af økonomiske som af rent militære grunde søges bragt ned i displacement under bibeholdelse af så stor en del af den egentlige jagertypes kampkraft som muligt. Vort operationsområde retfærdigger, at modifikationen primært giver sig udtryk i en vis reduktion af fart og aktionsradius, uden at vi dog med hensyn til aktionsradius må gå så meget til en ydergrænse, som tilfældet var ved WILLEMOES-klassen. Ej heller kan man i dag forvente at komme så langt ned i displacement, som man gjorde ved denne skibstype, som må betragtes som afslutningen af en epoke, der som udgangspunkt havde første verdenskrigs torpedobåde.

Anvendelsen i vort område af en umodificeret jagertype kan kun være aktuel i forbindelse med en eventuel tildeling af sådanne enheder i form af våbenhjælp, og det var da også i den periode, da en sådan tildeling syntes mulig, at minejageren i form af den amerikanske SMITH- eller FLETCHER-klasse figurerede i søværnets forsvarsskitser. Disse enheders

relativt store minelægningskapacitet medførte, at skitsernes større mine-læggere af en modificeret VINDHUNDEN-type udgik, således at skitserne af egentlige minelæggere kun indeholdt enheder af en modificeret LANGELAND-type, til udlægning af kontrollerede spærringer.

Da mulighederne for tildeling af SMITH- eller FLETCHER-klasse jagere bortfaldt, mistede den planlagte flåde både kampkraft og minelægningsevne, og søværnskommandoen måtte a'jourføre skitserne - en a'jourføring, som faldt sammen med en yderligere stramning af den økonomiske baggrund, hvorfor søværnskommandoen i ønsket om at indskrænke antallet af skibstyper mest muligt besluttede sig til at genindføre den større mine-lægger og i "den øverste ende af skibslisten" kun at have en skibstype, som jeg valgte at kalde patruljehjager.

Denne skibstype bør i trangfølge besidde følgende egenskaber:

1. Evne til vedholdende patruljering i fred og krig med varslingsapparat mod mål over og under vandet under alle vejrforhold, og under isforhold, som ikke hindrer anden trafik.
2. Natskydeevne med våben, som er den russiske eskortejager, der også indehaves af Polen og Østtyskland, overlegne,
3. En fart, som tillader forlægning i operationsområdet i takt med behov, lys, mørke og luftsituationen,
4. Evne til angreb på ubåde,
5. Eventuelt evne til minelægning.

Det skønnes, at disse operative evner kan indeholdes i et deplacement på ca. 1700 standard-tons, idet de aktuelle pengemidler næppe tillader bygning af væsentlig større enheder.

Der er i de forløbne år udarbejdet adskillige skitser for søværnets vedkommende på baggrund af de forskellige opgaveopstillinger og de forskellige budgetrammer, og de sidst udarbejdede og direkte sammenlignelige skitser udgøres af 6, hvis budgetrammer for søværnets vedkommende befinder sig indenfor intervallet fra 140 til 230 mill. kr.

Budgettet i intervallets øverste ende til 230 mill.kr. årlig er søværnets andel af et samlet forsvarsbudget på godt 1200 mill.kr., som er prisen for et forsvar, udarbejdet i overensstemmelse med NATO's målsetning og forsvarsstyrelsens indstilling. Det kan derfor ikke undre, at det lavest nævnte på 140 mill.kr. som er godt 20 mill.kr. mindre end søværnets nuværende budget, ville udgøre en nedkøring med alvorlige følger. Der er dog endnu ikke taget endelig stilling til det samlede forsvarsbudgets størrelse, og derfor heller ikke til søværnets andel deri.

Selv med de mest drastiske besparelser, er der grænse for, hvor langt ned man kan komme med udgifterne til centrale myndigheder, lønninger, pensioner, m.v., hvorfor besparelser på 5, 10 og 15 mill.kr. på et søværnsbudget på omkring ved 160 og 170 mill.kr. i ganske overordentlig stærk grad rammer værnets operative effekt.

Inden jeg forlader omtalen af søværnets skitser, kan jeg nævne, at de seneste af disse i overensstemmelse med den tidligere omtalte trussel indeholder følgende skibstyper:

patruljefagere,
motortorpedobåde,
undervandsbåde,
minelæggere til udlægning af farvandsspærringer og
minelæggere til udlægning af kontrollerede spærringer,
kyst- og lægtvandminestrygere,
bevogtningsfartøjer og
depotskibe.

Herudover skibene til særlige formål, som inspektions- og opmålingskibe, orlogskuttere, bøjefartøjer m.v.. Denne sammensætning er udtryk for en forenkling i forhold til tidligere skitser, der som største typer indeholdt såvel fregatter, korvetter som patruljebåde, idet fregatten vel at mærke var identisk med "skibet med jageregenskaber".

I skitserne er der budgetmæssigt taget hensyn såvel til drift og vedligeholdelse som til erstatningsbygning ved forældelse, men skibenes antal og skitsernes øvrige indhold varierer naturligvis med den sum til søværnets brug, som hver skitse er bygget over.

Jeg tror ikke, at det - selv under indtrykket af de karrige budgetter og den integration med vesttyske styrker, som kunne komme på tale - er tilrådeligt i den nærmeste fremtid at gå videre med typeforenklingen.

Den materielle status.

Jeg vil herefter sige et par ord om søværnets materielle status. De altoverskyggende problem på dette område er skibenes forældelse. Når dette spørgsmål som i og for sig er, eller burde være, et ganske udramatisk problem, har antaget så voldsomme dimensioner i dag, så er grunden jo den, at skibsafgangen i de nærmest følgende år er så koncentreret, uden at erstatningsbygning hidtil har fundet sted i nævneværdig grad.

Jeg skal ikke komme ind på de mange forhandlinger, indstillinger og advarsler, der i de senere år er udgået fra søværnskommandoen - de har jo for det meste været resultatløse - kun sige, at de politiske og økonomiske muligheder for at løse problemet nu endelig synes at have bedret sig i afgørende grad ved modtagelsen af det amerikanske tilbud om bygning af skibe til søværnet på danske værfter på en såkaldt "Cost-Sharing-basis", hvis grundlag i følge tilbudet er det, at den danske og den amerikanske stat deler udgifterne ligeligt. Tilbuddets økonomiske ramme er på knap 300 mill.kr., og bygningen forudsættes afviklet over en ca. 5-årig periode.

Tilbuddet indeholdt i sin oprindelige form 31 enheder, nemlig 10 lægtvandsministrygere, 10 MTB, 8 bevogtningsfartøjer, 2 patruljebåde på ca. 760 tons, altså ca. som Triton-klassen, og endelig 1 ubåd.

Detaljerne i dette program blev i sin tid udarbejdet af MAAG i forbindelse med søværnskommandoen under den forudsætning, at flådens største enheder ville tilgå på anden vis - nemlig ved tildeling af 5 enheder af SMITH- eller FLETCHER-klassen. Ved programmets officielle tilsynkomst var forudsætningen om tildelingen af disse minejagere som nævnt bristet, hvorfor søværnskommandoen har set sig nødsaget til - indenfor de økonomiske og tidsmessige forudsætninger iøvrigt - at udarbejde et alternativt byggeprogram, som tager hensyn til de mest aktuelle skitser i forbindelse med forhandlingerne om en nyordning for forsvaret.

Dette alternative byggeprogram indeholder de samme skibstyper som det oprindelige program, idet dog de to tilbudte PCs (Patrol Craft) på 760 tons foreslås erstattet af 2 patruljefagere på ca. 1700 tons, ligesom programmet foreslås tilført 2 enheder af en minelæggertype til udlægning af farvandsspærringer. Disse ændringer har naturligvis ikke kunnet foretages inden for beløbsrammen uden samtidig at nedsætte antallet af enheder i programmet. Dette alternative program indeholder nu ialt 23 enheder mod de oprindeligt tilbudte 31 enheder, idet 4 af de 23 enheder er identiske med de 4 lægtvandsministrygere, om hvilket der er afsluttet kontrakt med de amerikanske myndigheder. Disse 4 enheder vil blive bygget af orlogsværftet inden 1962, medens de øvrige er 6 MTB, 1 ubåd og 8 SDC.

MTB var tænkt bygget med 4 af en forbedret FLYVEFISK-type straks, medens de 2 sidste på et senere tidspunkt af byggeperioden var tænkt af glidebådstypen med gasturbinemaskineri, når større garanti for dette maskineris pålidelighed forelå. Der er dog en vis, omend måske kun ringe mulighed for, at oplysninger modtaget i den allerseneste tid kan bevirke, at man allerede nu finder det forsvarligt at overgår til gasturbinefremdrift for alle 6 både. Ubåden bliver en DELFIN-båd og SDC af en type, der minder om NES-klassen, men af stål.

Regeringen har som bekendt, godkendt såvel udgiftsdelingen, som beløbsrammen som søværnskommandoens alternative byggeprogram, der altså vil danne udgangspunkt for de egentlige detailforhandlinger, der nu skal optages med de amerikanske myndigheder.

Der er herved taget et betydningsfuldt skridt til flådens genopbygning, men det må stadig have for øje, at dette 5-års program ikke helt kompenserer for afgangen, hvorfor man må håbe, at det efterfølges af andre tilsvarende.

Med hensyn til våbenhjælp iøvrigt vil jeg tro, at af samme grund som vore krigsbyggede skibe af forskellige nationaliteter går deres ophugningsdag imøde, at det tidspunkt nu er kommet, da våbenhjælpen i form af overtagelse eller lån af skibe fra 2' verdenskrig er passé, medmindre ganske særlige forhold gør sig gældende, idet mulighederne og udgifterne i forbindelse med disse enheders modernisering ikke står i noget rimeligt forhold til enhedernes operative værdi og resterende levetid.

Iøvrigt kan jeg oplyse, at Danmark fra USA og Canada i perioden 1950-1958 har modtaget våbenhjælp i form af materiel og træning til et samlet beløb af godt 3 milliarder kroner, hvoraf søværnet har modtaget ca. 20% eller våbenhjælp for over 600 mill. kr., d.v.s. et beløb svarende til søværnets samlede budget for ca. 4 år.

I forbindelse med dette amerikanske tilbud om nybygning kan jeg også nævne at vi i fjor fra canadisk side modtog et tilbud om overtagelse af 3 ALGERINE-klasse skibe.

Ud fra ønsket om at bevare ethvert beløb inden for budgettet til nybygning af egentlige krigsskibe i forbindelse med "Cost-Sharing"-tilbuddet, og under trykket af, at såvel vore opmålings- som inspektionsskibe står over for en snarlig kondemnering på grund af forældelse, indstillede SVK til ministeriets overvejelse at reflektere på det canadiske tilbud, fordi vi anså det for muligt ved hjælp af disse skibe, som lovedes leveret gennemgribende istandgjorte, at udskyde den danske investering til skibe til inspektions- og opmålingsbrug i ca. 10 år.

Imidlertid understregede begivenhederne i forbindelse med forskellige landes interesse i forøgelse af territorial- og fiskerigrænser behovet

for inspektionsskibe i en sådan grad, at regeringen nu mente at finde tidspunktet politisk modent til nybygning af skibe af denne art, hvilket søværnskommandoen naturligvis må anse for den absolut bedste løsning - dog stadig under forudsætning af, at denne nybygningsindsats på det halvcivile område ikke viser sig at få en formindskende indflydelse på landets evne til at deltage i en "Cost-Sharing"-bygning af egentligt krigsskibsmateriel.

Søværnskommandoen har på denne nye baggrund udarbejdet typekrav til en ny inspektionsskibstype, som i erkendelse af de mange ensbenævnte krav, der stilles til inspektionsskibe og skibe til søopmåling på det åbne hav, vil blive et kombineret inspektions- og opmålingsskib, motorfremdrevet med en fart på 18-19 knob, i artilleristisk henseende kun bevæbnet efter inspektionsskibsbehovet, sonarudrustet og forsynet med eller med plads til en AU-bevæbning. Herudover udrustes enhederne med helikopterplatform og vil kunne medføre 2 helikoptere. Besætningen søges holdt på det absolut minimale.

Søværnskommandoen har, under forudsætning af, at inspektionsopgaven i Nordsoen fortsat består, opgjort behovet til ialt 4 enheder. Forsvarsministeriet er i princippet gået ind for tanken og har foreløbig søgt om bevilling til to enheder uden for det egentlige forsvarsbudget. De vi i givet fald blive bygget på civile værfter. Disse nye enheder vil i så fald ~~ikke bygges på civile værfter~~ afløse HEJMDAL, HOLGER DANSKE, THETIS og NIELS EBBESEN i den nævnte rækkefølge.

Endelig skal jeg nævne, at søværnskommandoen har indstillet, at KRIEGER-klassen udgår af flådens tal og realiseres, idet de udgifter, som er nødvendige i forbindelse med skibenes bevarelse, ikke står i noget rimeligt forhold til den operative værdi af denne klasse.

Herudover - og tildels af samme grund - har søværnskommandoen indstillet om kassation af 2 SØLØVEN, 1 NÆS og 1 Ø-båd.

I denne forbindelse kan jeg nævne, at en ret koncentreret kassation har fundet sted - eller vil finde sted i den nærmeste fremtid - af en del forældet skyts væsentlig fra kystbefæstningen, hvilket er forudsætningen for en stærkt ønsket forenkling og rationalisering af uddannelse, vedligeholdelse og reservedels- og ammunitionslagre m.v.

Den megen kassation af skibe og skyts, som jeg her på det sidste har omtalt, får naturligvis kun karakter af en sanering, såfremt man sætter noget nyere og bedre i stedet. Dette sidste har jo som før nævnt været vanskeligt af flere grunde, men det er min bestemte opfattelse - og det bør gå igen såvel i kommandoernes planlægning som i de tekniske institutioners økonomiske og materielle overvejelser - at en oprydning skal og bør finde sted, fordi det under alle omstændigheder er en fejlagtig administration at blive ved at bruge penge på genstande og virksomheder, som har overlevet sig selv. Hertil kommer, at denne oprydning og frigørelse af personel og

pengemidler ofte er forudsætningen for, at vi kan give os i kast med nyt materiel og ny virksomhed. Dette forhold gælder både de områder, som drives nationalt og de områder som forudsætter en våbenhjælp, og her tænker jeg ikke mindst på mulighederne for erhvervelse af raketmateriel både til flåden og til kystbefæstningen.

Jeg forstår imidlertid det følelsesmæssige ubehag ved at kassere uden at nyt sættes i stedet, men vi må koncentrere os om det væsentlige og søge at sikre bedst muligt, at vi til enhver tid vil være i stand til at iværksætte en rehabilitering, så snart mulighederne (herunder især de økonomiske) foreligger.

Dette tidspunkt kan vi nu skimte, og jeg vil gerne uddybe dette forhold lidt nærmere, inden jeg afslutter min omtale af den materielle status og går over til omtalen af den personelle:

Det vil komme til at betyde en kraftanstrengelse for søværnets tekniske myndigheder - og orlogsværftet - at skulle gennemføre "Cost-Sharing"-programmet og den rent nationale inspektionsskibsbygning efter i mange år at have ligget næsten i dvale, hvad nybygning af skibe angår; men sagen må og skal gennemføres, således at der skabes basis for en suad flåde i fremtiden. Tilfredsstillelsen ved endelig at få mulighed for at modernisere søværnet må også være et kraftigt incitament for enhver sø-officer og tekniker til at yde sit yderste.

Orlogsværftet alene har selvsagt ikke kapacitet til at klare dette nybygningsprogram i løbet af den stipulerede 5-års periode, hvorfor der også er påbegyndt forhandlinger med den civile skibsbygningsindustri, og dels indledende diskutteret en fordeling af typerne mellem orlogsværftet og de civile værfter, dels om fremgangsmåden vedrørende bl.a. projekteringen, hvor man antagelig må etablere et særligt projekteringsorgan, hvor hovedparten af arbejdskraften må tages fra civilindustrien, men hvor vore institutioner med specialviden inden for krigsskibsbygning selvsagt også må have sæde.

Det er en meget stor opgave, der ligger foran os, og jeg lægger meget stor vægt på, at samarbejdet i de kommende år mellem søværnskommandoen orlogsværftet, de tekniske institutioner og øvrige instanser må blive så gridningsfrit som muligt

Jeg har allerede hørt meget om de store vanskeligheder, der formenes at tårne sig op - og det tvivler jeg ikke på, at der gør, men det er nødvendigt, at sådanne vanskeligheder overvindes, for det er et arbejde, der, uanset vanskelighederne, skal gøres.

Jeg vil alvorligt henstille til alle, der får med dette at gøre, at man undlader negativ kritik, og at alle gode kræfter samler sig om at løse denne opgave, der er af vital betydning for os.

Den personelle status.

For såvidt angår personelsituationen i almindelighed, må det med beklagelse konstateres, at den kvantitative status i dag ikke viser nogen væsentlig ændring til det bedre.

Tilgangen af fast personel er stadig for ringe til at kunne lette den personelmangel, der har hæmmet søværnets arbejde og opbygning. Dette gælder såvel for alle officerskategorier som for matherne, blandt hvilke vi skal rekruttere de vordende oversergenter og fenriker.

Med hensyn til søofficerer af linien er antallet pr. 1 januar i år 336, hvori er medregnet de 20 nyudnævnte søløjtnanter 2, der i realiteten først vil komme til tjeneste, når de til efteråret har afsluttet deres SL 2 kursus.

Det vil sige, at der i løbet af de sidste år kun er opnået en forøgelse på 32, og denne kan med det øgede behov ikke mærkes i det daglige ud omkring.

Der er dog det glædelige, at tallene viser, at vi i dag har flere søofficerer ude i de sejlene enheder end tilfældet var for 5 år siden.

Der har gennem længere tid i forhold til det normerede antal været en mangel på ca. 80 søløjtnanter af linien, hvilket har bevirket, at det har været meget vanskeligt at tilføre de enkelte tjenestesteder det subalterne liniepersonel, som er nødvendigt for at sikre kontinuiteten ved disse, ligesom SVK kun i begrænset omfang har kunnet afse personel til gennemgang af de forskellige specialuddannelser i udlandet, som vort medlemskab af NATO ellers har åbnet muligheder for, og som er så nødvendige for, at vi stadig kan holde os a'jour med udviklingen.

Personelsituationen har heller ikke muliggjort opstilling af den reserve, der er nødvendig for at kunne sikre en velafbalanceret turnus mellem land- og søtjeneste for søofficerer med rimelig højde for sygdom, ferie, o.l. ligesom de "ukendte faktorer", d.v.s. personelbehov, der opstår med kort varsel, stadig griber forstyrrende ind i personelplanlægningen.

Det er et stort lyspunkt, at det nyudnævnte hold løjtnanter er så stort, og at det næste hold formentlig og forhåbentlig bliver af nærlig samme størrelse.

Men der er her anledning til at nævne, at når de to nævnte hold er blevet så store, skyldes det for en stor del tilgangen gennem forsvarrets gymnasium, der igen hidrører dels fra antagelse af ansøgere med real- og mellemskoleeksamen, dels fra tilgangen ad mathvejen, og det skal tilføjes, at de elever, der er gået denne vej, ikke hører til de ringeste i deres klasser. Det er altså lykkedes, trods de andre for søværnet åben-

lyse mangler ved ordningen, at overvinde vanskelighederne og få et resultat ud af dem.

Man har i det sidste års tid kunnet formindske virkningerne af mangelen på søløjtnanter af linien ved antagelse af søløjtnanter af reserven til frivillig korttidstjeneste, idet der i modsætning til tidligere blandt styrmandene har været tendens til at søge frivillig tjeneste for et kortere tidsrum. Da det imidlertid er et stadig skiftende personel, er anvendelsesmulighederne jo selvsagt begrænsede. Jeg vil dog her benytte lejligheden til at sige, at det er mit indtryk, at det kun undtagelsesvis skorter på interesse hos dette frivillige personel, men i enkelte tilfælde på rutine og evner til at klare den forefaldende tjeneste.

Der har fra Rhederiforeningen været rejst kritik af, at marinen i en tid, hvor koffardimarinen i så høj grad savner officerer, lægger beslag på så mange styrmand og skibsførere, og således er med til at "trække dem i land". Der fremsattes samtidig ønsker om ændring af værnepligten for navigatører og maskinister, og der fulgte heraf en række forhandlinger mellem forsvars- og handelsministeriet. Man er dog ikke kommet til noget endeligt resultat endnu.

Søværnskommandoen er gået ind for en ordning, der fortsat kan sikre søværnet det nødvendige supplement af SL 2 RE, men som på den anden side ikke pålægger de overskydende styrmand længere værnepligt end øvrige menige.

Mathelevansøgernes antal viser ikke store udsving på grund af svigtende kontraktfornyelser er det samlede personelantal for stampersonellet ved nytår 1959 en smule lavere end ved nytår 1958 (2140 - 2076).

Medens årsagen til den svigtende tilgang til søofficersuddannelsen utvivlsomt for en stor del er at finde i unge menneskers tilbageholdenhed overfor at søge en livsstilling i værnene i dag, hvor der hersker så stor usikkerhed om disses fremtid, så må årsagen til, at der ikke melder sig flere til mathuddannelsen nok snarere findes i de vilkår, vi kan tilbyde matherne, sammenlignet med, hvad der tilbydes på det civile arbejdsmarked.

Vanskelighederne ved at skaffe tilstrækkeligt og-tilstrækkeligt kvalificeret - stammandskab får et alvorligt perspektiv ved de overvejelser der på politisk hold finder sted med hensyn til nedsættelse af tjenestetiden, kombineret med en forøgelse af stampersonel.

En absolut forudsætning for en heldig realisering af disse overvejelser må imidlertid være, at der kan skaffes det nødvendige antal frivillige af tilstrækkelig kvalitet, og med de hidtil vundne erfaringer fra mathantagelser vil det sige, at der må findes midler til at stimulere tilgangen.

Det er jo så heldigt, at vi i de nærmeste år vil have mulighed

for at få de meget omtalte store årgange, d.v.s. fødselsårgangene 1942-1947 - i tale; men der må gøres noget for at råbe dem op. Vi skal konkurrere ikke blot med det civile erhvervsliv, men tillige med de to andre værn om de bedste af dem.

Som bekendt arbejdes der med planer om bonusordning og civilop- læring i forbindelse med langtidskontrakter, men dette alene er ikke til- strækkeligt. Det syn, som befolkningen anlægger på værnene og specielt søværnet, som arbejdsgiver og arbejdsplads og på bestillingen som math, vil være af afgørende betydning.

En højnelse af mathernes status har aldrig været mere ønskelig end nu, og ligesom søværnet var det første værn, der etablerede en math- ordning, således bør vi også være i spidsen, når det drejer sig om at skabe øget respekt om mathernes arbejde - vi er nødt til det af hensyn til konkurrencen med de andre værn, idet tilværelsen i søværnet jo i forvejen er forbundet med afsavn og mindre behagelige levevilkår end i hæren og flyvevåbnet.

Udover det nævnte med bonus og civiloplæring kan og må der derfor gøres noget for at højne mathernes stilling gennem deres militære uddan- nelse og anvendelse, arbejdsvilkår og behandling. De øvrige personelgrup- per må behandle matherne ikke som et nødvendigt onde, men som den kerne af dygtige specialister, uden hvilke søværnet ikke kan fungere.

At dette sidste kræver en omstilling på hvert enkelt tjeneste- sted af den hidtidige betragtningsmåde, må ved enhver lejlighed have for øje både af chefer og af de officerer, som inden for deres speciale har med mather af de forskellige tjenestegrene at gøre.

Det er min overbevisning, at dette vil kunne gennemføres uden skade for den militære disciplin, måske nærmest tværtimod.

Hvad angår en eventuel nedsættelse af tjenestetiden må man håbe, at dette kun må føre til en mindre nedsættelse af kystbefæstningens tjenestetid fra 16 til 14 måneder og eventuelt bortfald af de aldrig i videre omfang effektuerede muligheder for genindkaldelser, ligesom det af beredskabsmæssige grunde må håbes, at man ikke gennemtvinger en nedsættelse, før hvervningen af faste folk tillader det.

Uddannelsen på søværnets skoler er ikke i årets løb undergået væsentlige forandringer. Søværnskommandoen har dog begrænset adgangen til søværnets fenrikskole, således at der her kun optages elever i et omfang der omtrentlig svarer til opretholdelsen af det nuværende personeltal.

I forbindelse med uddannelsesforholdene kan det ikke undgås at nævne det store fremskridt, som åbningen af søværnets eksercerskole i Auderød betegner. Al grundlæggende uddannelse i søværnet har nu fået noget nær de ideelle arbejdsvilkår, og der må være grund til at forvente, at dette

vil sætte sig spor i en bedre standard hos de værnepligtige, der modtages på tjenestestederne. Nu da det stærkt hæmmende pres, som de ringe underbringelses- og undervisningsforhold i Arresødalvejren lagde på befalingemænd og værnepligtige er fjernet, må der kunne stilles større krav og nå større resultater end hidtil.

Der er grund til at understrege dette, for uanset at ansvaret for skabelse og opretholdelse af disciplin påhviler enhver foresat, er det på eksercerskolen, at det disciplinære grundlag skal lægges, idet de unge her skal belæres om søværnets krav om punktlighed, lydighed og disciplin, og de rigtige vaner skal fæstnes i dem.

Desværre synes søværnets personel ikke disciplinært at have vist fremgang i året 1958. Auditørtjenesten har i årets løb haft en stigning i antallet af behandlede sager på ca. 9%, og desværre viser straffeantallet pr. mand-dage en stigende tendens i forholdet til de to andre værn.

Ved oprettelsen af søværnets baser i Frederikshavn og Korsør, melder det sig et spørgsmål, som naturligt optager personalet stærkt, nemlig spørgsmålet om garnisonering eller forflyttelse.

I forbindelse hermed må hensyn tages til beredskab, operative faktorer, uddannelse og økonomi. Herudfra har søværnekommandoen som sin opfattelse foreslået:

at halvdelen af det ved flådestationerne i land tjenstgørende personel af officers- og fenrikgrupperne, herunder nøglepersonel, samt

at militært værktøds- og depotpersonel forflyttes, medens øvrige udkommanderes og indkasereres.

----- 00000 -----

Organisatoriske problemer.

Jeg vil nu sige nogle ord om visse organisatoriske problemer og begynde med en omtale af flådestationerne.

Som det sikkert er mange af Dem bekendt, vil vi kunne begynde at forvente service fra basen i Korsør i løbet af indeværende år, medens Frederikshavn sandsynligvis vil kunne benyttes som havn i år og som base i løbet af 1960. Dette vil medføre, at spredningen af søværnets skibsmateriel og tekniske støtteorganer endelig kan påbegyndes, hvilket må hilses med glæde.

Det arbejde, søværnet hidtil har udført for at planlægge de nye baser og sætte dem i drift, er dog langt fra sin fuldførelse, selv om havneanlæg og bygninger ret snart kan tages i brug. Spredningen af vore lagre af reservedele, forbrugsgods, inventar o.s.v. kan ikke finde sted før der er skabt et forvaltningsmæssigt sundt grundlag for udflytningen, d.v.s. at alle forsyningsgenstande, der skal lægges ud til Korsør og Frederikshavn, har tilfredsstillende identifikationsbetegnelser, ligesom der må udarbejdes lagerlister for flådestationslagrene og dertil svarende udrustningslister for skibene o.s.v.

Dette arbejde tager megen tid, og det må desværre konstateres at det rent forvaltningsmæssige grundlag for at tage de nye baser i brug ikke er så langt fremskredent, som ønskeligt var. Heraf følger, at det kan vare ret lang tid, før Korsør og Frederikshavn er fuldt operationsduelige, hvad materielassistance og -forsyninger angår.

De organisatoriske ændringer, der øvrigt i de sidste år har fundet sted, har i alt væsentligt givet sig udslag i nedlæggelse af visse marinedistrikter, en begyndende ændring af kystflådens og flådestation Kobenhavns struktur samt etablering af og henlæggelse af visse specialskoler under tekniske institutioner. Hovedårsagerne til disse organisatoriske bevægelser - eller de uopfyldte forslag herom - kan i realiteten indskrænke sig til 3, nemlig:

- (i) nødvendigheden af hurtigst mulig overgang fra freds- til krigsorganisation,
- (ii) følgerne af de forsyningsmæssige omlægninger inden for søværnet, og
- (iii) nødvendigheden af at indskrænke landinstitutionerne til det omfang, som er absolut nødvendigt for søværnets hovedopgave, der ligger på scenen.

For at sikre den hurtige overgang fra denne fredsorganisation til krigsorganisationen, må disse to organisationer her i søværnet som i alle andre militære organer principielt være identiske. Dette kræver i almindelighed, at man allerede i fredsorganisationen gør sig klart, hvor vidt et givet organisatorisk element eller organ fra krigsudbrud hører

hjemme på den nationale, forsynende side eller indgår i NATO's operative kommandoorganisation. Specielt for søværnets operative kommanderende i krig gælder det, at han med sit kommandoapparat allerede i fred bør være underbragt i eller ved sit hovedkvarter, samt at han allerede i fredstid beskæftiger sig med principielt samme opgave, som hans krigsansvar pålægger ham.

Det vil for chefen for kystflåden med stab sige, at denne allerede nu burde sidde det sted, hvor han i tilfælde af krig eller skærpet beredskab skal have sæde. Dette har af forskellige grunde endnu ikke kunnet finde sted. Endvidere ville det være hensigtsmæssigt, om kystflåden overtog den væsentligste del af planlægningen af såvel den fredsmæssige, kombinerede øvelsesvirksomhed som udarbejdelsen af FOD's krigsplaner. Dette vil i de nærmeste måneder antageligt finde sted ved overflytning af visse elementer fra søværnsstaben til kystflåden i dennes nuværende domicil.

Endvidere vil det være nødvendigt at befri kystflåden for ansvaret for eftersyn og delvis vedligeholdelse af oplagt skibsmateriel - en organisatorisk omlægning, som er en naturlig rækkefølge af etableringen af ekvipageafdelingerne, først i forbindelse med flådestation København og senere i Korsør og Frederikshavn. I denne forbindelse vil jeg gerne understrege, at etableringen af de nye flådestationer ikke er et de fleste uvedkommende fremtidsperspektiv, men er så tæt inde på livet af os, at det hører morgendagen til.

De ændringer indenfor den nugældende marinekommando- og distriktsordning, som udviklingen har nødvendiggjort, skal jeg ikke komme ind på i aften. Jeg ved, at det er et spørgsmål, der diskuteres meget mand og mand imellem, men organisationsændringer inden for dette felt er endnu ikke undersøgt tilstrækkeligt til, at der har kunnet træffes nogen endelig afgørelse.

----- 000 -----

Kommandoforholdene i Østersøen.

Blandt de aktuelle spørgsmål er - som tidligere nævnt - også problemerne vedrørende kommandoforholdene i Østersøen, der jo har været en del omtalt i pressen.

Med vesttysklands indtræden i NATO og deraf følgende opbygning af et vesttysk forsvar måtte spørgsmålet om direkte samarbejde mellem danske og vesttyske flådestyrker som NATO-partnere i Østersøen naturligt dukke op.

Udvikling af et samarbejde på det taktiske plan er som bekendt allerede i gang gennem fællesøvelser på grundlag af de kendte NATO-doktriner.

Ligeså er kontakt på det tekniske og forsyningsmæssige område ved at blive skabt. At det også er nødvendigt at skabe en fælles kommandoordning mellem de to flåder inden for et så relativt begrænset område som danske farvande og den vestlige Østersø er indlysende.

Studiet af bl.a. dette problem blev for godt et år siden overdraget en af NATO i Kiel-Holtenau oprettet planlægningsgruppe, som består af danske, tyske, engelske, amerikanske og franske officerer, og som for tiden ledes af den engelske kontreadmiral M. Townsend.

Planlægningsgruppen kunne som resultat af sine undersøgelser og forhandlinger medio 1958 fremsende et af alle interesserede marinemyndigheder tiltrådt forslag til oprettelse af en fælles Østersøkommando, hvis chef skulle bære titlen Commander Naval Forces Baltic Approaches (COMNAVBALTAP). Forslaget, der ikke tog stilling til COMNAVBALTAP's underlæggelsesforhold, men henviste dette spørgsmål til SACEUR, gik iøvrigt ud på følgende:

- COMNAVBALTAP leder NATO's sømilitære operationer i Østersøen og danske farvande gennem planlægning, tildeling af opgaver, allokering og reallokering af styrker m.v., ligesom han varetager koordinering af samarbejde med luft- og landstyrker gennem JCOC.

- Under COMNAVBALTAP varetages den taktiske ledelse af chefen for kystflåden (med NATO-betegnelsen Flag Officer Denmark) og den tyske Befehlshaber Seestreitkräfte Ostsee (BSO). NATO-betegnelsen er endnu ikke fastsat).

- Der regnes med følgende inddeling af COMNAVBALTAP's område:
"FOD's area of primary interest" (Kattegat, Sundet og Bælterne).
"BSO's area of primary interest" (Kieler bugt, Fehmern Belt og Kadetrenden).

- "Area of mutual interest" (Farvandene øst for ovennævnte).

Medens FOD og BSO automatisk leder operationerne i hvert sit "Area" fastsætter COMNAVBALTAP efter forholdene i den Task Organisation, som skal bruges i "Area of mutual interest".

SACEUR tiltrådte planlægningsgruppens forslag og foreslog de interesserede nationale myndigheder, at COMNAVBALTAP blev underlagt CINCNORTH. Medens dette sidste bl.a. fik tilslutning fra danske side, mødte det som bekendt uventet modstand fra det tyske forsvarsministerium, hvorfor forslaget gennemførelse indtil videre er stillet i bero.

SACEUR har dog bestemt, at BSO underlægges COMNAVNORTH, indtil en mere permanent ordning kan indføres.

Som forventelig er der i denne sag om kommandoforhold en del politisk betonedede forhold foruden de rent militære faktorer, af hvilket

nogle taler for det tyske synspunkt og andre for SACEUR's.

--- 000 ---

Afsluttende bemærkninger.

I min tidligere omtale af den militære trussel i vort område berørte jeg kort betydningen af vor overvågnings- og varslings-tjeneste. Endelig havde visse af mine bemærkninger om skibstyperne - herunder også kravene til patruljefagere - en vis relation til den vægt, der såvel fra regeringens som fra søværnskommandoens side, tillægges overvågnings- og varslings-tjenesten - eller for søværnets vedkommende den del af denne tjeneste, som især påhviler os, nemlig farvandsovervågningen.

Når jeg har valgt på dette sene tidspunkt i mit foredrag at fremhæve dette punkt, så er det fordi, det er min opfattelse, at der måske hos en ikke uvæsentlig del af dem, der her er tilstede, for ikke at forglemme alle de, som ikke er tilstede, til en vis grad hersker den opfattelse, at en farvandsovervågning er noget ikke særligt betydningsfuldt, som alle lande vel rutinemæssigt har kørende, men som i og for sig først får interesse fra krigsudbrud - ja, nogle har måske endda den opfattelse, at farvandsovervågningen er en opgave, som i virkeligheden ikke er den professionelle søkrigers og hans materiel værdig.

Jeg vil gerne sige - med vor beliggenhed in mente - at en sådan opfattelse ville være helt forkert.

Der er af samtlige 15 NATO-lande kun Danmark og Tyrkiet, som har en sådan geografisk beliggenhed, at den ejer begge bredder i et strædeområde, igennem hvilket resultaterne af hvad russisk maritim industri kan præstere på det civile og militære område, må passere.

Dette forsyner Danmark med naturlige muligheder - og dermed ansvaret - for til stadighed med øjne og øren åbne at erfare forhold, som kan være af yderste vigtighed for Vestens forsvar. Herudover indebærer denne daglige østmagtstrafik gennem vore gennemsejlingsfarvande, at selv den normale trafik ville kunne udgøre en potentiel trussel mod specielt Danmark, en trussel som kun kan holdes i ave ved en absolut non-stop og effektiv farvandsovervågning.

Til omtalen af vore gennemsejlingsfarvandes betydning skal jeg føje Bornholms betydning.

Denne ø giver os lejlighed til dagligt at optræde ud fra en base beliggende ca. 150 kvartmil øst for jerntæppet, hvilket på adskillige områder er en uvurderlig hjælp til at danne en tiltrængt dybde i vor varslings.

Hvis vi forstår og udnytter de muligheder, som vor geografiske

beliggenhed således på forskellige områder medfører, yder vi vort forsvar og NATO iøvrigt uvurderlig hjælp. Hvis vi ikke udnytter dem, er det ikke blot en undladelsessynd - men det ville indebære kimen til en provokation, idet andre magter, som ikke besidder den autorisation, som vor beliggenhed udgør, i så fald måtte søge at indhente det forløste.

Om man vil kalde denne farvandsovervågning i videste forstand for en krigsopgave eller en fredstidsopgave er i virkeligheden en smags- sag. Man kunne formelt kalde det en fredsopgave og teknisk en krigsop- gave. I denne henseende er søværnet altså i virkeligheden "i krig" hver dag. Det koster personel og materiel - altså penge, og det er vel at mærke ikke noget, man klarer med et par kystradarstationer og et par motorbåde alene.

Ej heller er det noget, som vil udelukke søværnets aktive ind- sats, hvis krigen bliver varm - det er tværtimod forudsætningen for vor indsats.

Vor indsats, sammen med flyvevåbnet iøvrigt, i denne henseende er i dag god - men den er ikke god nok, eller rettere sikker nok. Til forbedring kræves dels visse organisatoriske - d.v.s. lovmæssige - omlæg- ninger, dels bedre materiel, og her er vi igen ved pengene.

Resumerende vil jeg sige, at det er min overbevisning, at visse organisatoriske omlægninger vil kunne bringe effektivitetsforbedringer såvel med hensyn til overvågningstjenesten som med hensyn til forsvarets mere aktive kampmidler.

Derimod har ingen af de pågående forsvarsforhandlinger kunnet overbevise mig om, at noget, der minder om et effektivt forsvar, kan eta- bles ved en reduktion af de nuværende bevillinger - og især da ikke i betragtning af, at såvel priser som den tekniske udvikling, siden tallet 850 mill kr første gang blev nævnt, har stillet krav om stadig flere penge - og tjenestemandslønningerne i mellemtiden har spist 40 mill mere.

Lad mig da som afslutning ønske, at 1959 vil bringe dansk forsvar og hermed også søværnet midler, som i højere grad end nu vil svare til rammer og opgaver, og lad mig opfordre medlemmerne af dette selskab til - hver på sin plads - at medvirke til den bedst mulige løsning af vore op- gaver under de forhold, som nu gives os.

Hverken De eller jeg kan trylle med forældet materiel, og der er grænser for, hvor langt det er rimeligt at forlange flid og gå-på-humer af sit personel.

Jeg tror imidlertid, at det første tegn på en bedring har vist sig - og jeg tænker her specielt på "cost-sharing"-programmet. Jeg er helt klar over, at dette "første tegn" må efterfølges af flere - herunder et rimeligt driftsbudget i forbindelse med nyordningen, før man kan bedømme

udviklingen som virkelig forbedret.

På den anden side betegner dette "første tegn" et vendepunkt, som i vort tilfælde bør have til følge, at vi med alle sejl vil udnytte de muligheder, som foreløbig er givet os i hænde.